

Prvi in zadnji problem

PAVEL KUNAVER

Stena za steno, vrh za vrhom pada. Človeška vztrajnost in pogum se ne ustrašita ničesar več. Nobena strmina ni več prehuda. Ledenih in sneženih strmin, kjer groze pgubni plazovi, se lotijo celo z minami, da se ubranijo bele smrti. Vsa gorovja naše zemlje se odpirajo človeku. Do najbolj oddaljenih krajev že držijo avtostrade, celo tja v osrčje Afrike pod visoki Ruvenzori. Posebna letala prenašajo plezalce tudi na ledenike, torej prav na izhodišče ledenih velikanov.

Tudi naši plezalci komaj še najdejo doma kako nepreplezano smer in nič jih ne ustavi. Celó tedaj, ko zima odene stene v ledeni oklep, se lotevajo najtežjih smeri, in zdi se, da ni problema, ki bi ustavil drznega človeka. Gore so postale last vseh, vsem so odprte in vsakdo si v njih poišče, kar si zaželi. Spoznali smo njihovo neizčrpno bogastvo lepote, vir zdravja, njihov pomen za krepitev telesa in duha. Sinji prepadi, globoke doline in debri nam odkrivajo skrivnosti zemeljske skorje in njihove zaklade. Malo je panog našega življenja, na katere kakor koli koristno ne vplivajo gorovja.

Znanstvenikom in običajnim planincem pa se pridružujejo tudi ljudje, ki žele, da bi prišle pod vzgojni vpliv gora mnogo večje množice ljudi, da bi bile deležne sreče in lepote, ki jo more pred vsemi drugimi zemeljskimi pokrajinami nuditi največ gorovje, in to posebno tudi v naši domovini; ki je tako nenavadno obdarjena z lepotami velike narave. Takoj po osvoboditvi, ko je postala vsa naša domovina last nas vseh, je propaganda uspela, da je privabila v gore tudi pri nas velike množice ljudi. Gore so bile pripravljene na sprejem, kakor malo kje v Alpah, saj so še v mnogih krajih malone v prvotnem stanju — ni pa bil človek tisti, ki je prišel v gore pripravljen, sposoben, dojeti to, kar mu je velika narava nudila.

Množice so prišle z dolinsko navlako v gore — premnogokrat po krivdi tistih, ki so jih peljali tja. Najhujša navlaka sta bila in sta še vedno a l k o h o l in k r i č a n j e nepoučenih ljudi.

Kako škodljivo je torej početje organizatorjev izletov, ko celo na avtobusih, kamionih in drugače privlečejo s seboj alkohol in sredstva za hrup v tisti tih prirodi, ki bi morala postati njihova prijateljica, dobrotnica, zdravnica, vir lepote in sreče? Čemu je potrebno, da se že pred odhodom napoji in omami množica, da je nesposobna dojemati na cilju, kar diha iz tihih gozdov, z mračnih sten, z jasnih vrhov, iz živopisane flore? Kakšen zločin nad človekom, da se na cilju še bolj omamlja s hrupom in pijačo in se oropa ne samo za en dan življenja, ampak za prelepo priložnost, da bi se oddahnil, odpočil in napolnil duha z vero v največjo lepoto, ki jo more dati samo nemotena narava! Ali je vsega tega treba?

Malone bi se dvomljiivcem pridružil tudi jaz, ker večinoma ljudje, ki v večjih skupinah prihajajo v gore, še vedno s krikom in vikom motijo planinsko lepoto, v kočah pa ob pijači razgrajajo; pa tudi zato, ker je obisk in število gorohodcev v gorah v zadnjih letih padlo. Ceneno plehko zabavo najdejo ljudje brez truda tudi izven gora. Prav v obup pa me je pripravil doživljaj v našem naravnem parku Rakovi dolini ali Škocjanu pri Rakeku. Bilo je pozno letos pomladi. Tihi gozdovi te edinstvene doline so bili posebno vabljivi. Reka Rak pa je bila ravno pravšnja, da je grmela iz podzemskih jam, se prelivala pod krasnimi oboki naravnih mostov in z gromom izginjala v temnih žrelih Zatočne jame.

V to krasoto sem vodil dijake. Šli smo iz Cerknice do Velike Karlovice, od tam pa po širnih gozdovih pod Javornikom v Rakovo dolino. Na lepi jasi sredi doline smo že od daleč ugledali množico ljudi. Bilo so vajenci. Spomnil sem se, da je vajeniški dan in vesel sem priznal voditeljem te mladine, da so izbrali pravi kraj za izlet.

Toda, oj groza! Ko smo se približali trumi — morda je bilo 50 ali 100 mladih ljudi in nekaj odraslih — verjetno vodij — se je iz glav kadil alkohol, iz ust pa krik in vik. Na raznju se je pekel ostanek jarca. Na cesti je stal kamion, na njem pa v nadstropjih zaboji s pivom in steklenice z žganjem.

»Kako se imate?« je vprašal eden od mojih mladincev znanca med vajenci.

»Imenitno! Poln kamion piva imamo! In pol jarca smo že vrgli v grmovje!« je bil odgovor mladega človeka sredi kraja, ki ga tujci označujejo kot enega najlepših, kar jih vidijo na svojem potovanju po svetu. Pijani pari so se vlačili iz grmovja in končno je vsa truma s ponesnaženega prostora kričeč odšla v smeri proti Cerknici. Od izleta v ta prelepi kraj Slovenije mladina, ki bi ji morali voditelji pokazati pravo smer življenja, ni imela drugega kakor okajeno glavo. Malo na to so v Rakovi dolini taborili Nizozemci in drugi. In napisali so značilne besede:

»Če bi imeli mi tako naravo kakor vi, v naši domovini ne bi bilo treba dimnikov!«

V tem, da mi ne cenimo zadosti svoje prirode in jo skrunimo s slabim vedenjem, tujci pa spoznavajo njeno vrednost in lepoto, tiči med drugim tudi nevarnost pohlepa po naši zemlji...

Mladina na poti
s Triglava

Pavel Kunaver

Mladina
na Triglavskem
ledeniku

Foto
Pavel Kunaver

Tako ostane v slovenskem planinstvu prvi in zadnji problem: človek, ki ga moramo pridobiti in vzgojiti za gore tako, da bo dobrine, ki jih nudijo tudi na duhovnem polju, do konca izrabil.

Ali je to mogoče? Vero, da je mogoče tudi pri nas doseči to, da tudi množica uživa gore in njihove lepote, sem letos zopet dobil. Zgodilo se je to, ko sem najmanj pričakoval. Dobrotna usoda me je privedla na ledenike Mont Blanca, da bi proučeval njihov nastanek, pred vsem pa njihovo sedanje nazadovanje. Toda naučil sem se nepričakovano še nečesa drugega. Vrh Mont Blanca dosežejo le dobri in vztrajni alpinisti. Toda sijaj njegovih številnih ledenikov, velikanstvo in bizarnost silnih gora v njegovi sosesčini privablja iz vse Francije, pa tudi iz drugih daljnih dežel ogromne množice ljubiteljev narode. Po okoli 20 km dolgi dolini Chamonixa se poleg nešteti hotelov, kamor imajo dostop le petični ljudje, razprostirajo številna taborišča družb in posameznikov. Tisoče ljudi tabori po travnikih, gozdnih parobkih, da, celo na dvoriščih in drugod. Po vsej dolini se čuje v glavnem le grom ob lepem vremenu narastle Arve in seveda neštetilni avtomobili. Množice pa nenavadno molče! V taborih je tako tiho, ljudje so tako obzirni, vpliv mogočnih gora nad množicami izletnikov in planincev tako silen, da strmiš, če živiš tam dalj časa. Niti enkrat nisem videl pijanega človeka. Vpitja nisem slišal nikoli v treh tednih, ki sem jih prebil ob vznožju in na bregovih tega najvišjega gorovja Evrope, če tudi je na mnogih krajih mrgolelo ljudi. Šotor z vso imovino lahko pustiš dneve, ko odideš v gore. Nič ne izgine. Nasprotno, v mojem šotoru sem našel po večdnevni odsotnosti na kovčku knjižico »Florilège Alpestre« s posvetilom:

»Souvenir aimable de quatre petits Français aux charmants amis Yougoslaves ...

Nikjer na svetu ni toliko žičnic in zobatih gorskih železnic kakor v območju Mont Blanca. Množice izstopajo 2000—3000 m visoko, a govoriti komaj slišiš ljudi. Vsakdo si poišče svoj prostor in gleda, gleda ... Ali pa s cepinom in vrvjo v družbi odhaja na razne podvige.

Višek presenečenja pa sem doživel na koncu železnice, ki drži na Mer de Glace, nad jezik največjega montblanškega ledenika. V lepem vremenu pripelje zobata železnica vsakih dvajset minut nekaj sto ljudi na eno najlepših razgledišč v Alpah. Po poti, ki drži na množicam dostopni del ledenika, se vije ves dan procesija ljudi.

Kdo so obiskovalci? Brez izjeme vsi sloji Francije, ljudje iz vse Evrope, pa tudi številni črnci in rumenci. Prevladujejo seveda Francozi. Ljudje ne govore mnogo. Ne čutijo potrebe. Terasa pred hotelom je polna miz. Ob njih jedo izletniki, če hočejo hotelske dobrote — a prav tako le to, kar s seboj prinesejo. Zaman pa bi iskal štefanov in litrov! Večinoma pije množica sadne sokove in brezalkoholne pijače. Seveda ni slišati nobenega radia ali drugega hrupa. Vse je zamaknjeno v silno panoramo. »Vsi« — to so stotine mladine pod vodstvom vseh mogočih vzgojiteljev, delavci in drugi. Za roko se držita starec in starka, ki že trudne in kalne oči upirata v bleščečo ledeno pokrajino. Proč od pota v strmini za granitnim balvanom sem našel mlado mater. Ona je pila odprtih oči lepoto ledeniške pokrajine. Dojenček na prsni je pil njeno mleko, z njim ljubezen do svoje ponosne gorske domovine... Vse je bilo, kakor da bi tihe strmeče množice poslušale nezaslišano simfonijo narave.

Dva dni sva taborila 2000 m visoko, a ne daleč od hotela. Vedno je bilo tam okoli več sto ljudi, še več pa doli na ledenikovem ravnem delu. Toda disciplina — samohotna in prostovoljna, je bila vzorna. V družbi takih ljudi se nisi čutil motenega, in če si se le malo odstranil, nisi skoraj vedel, da malone v neposredni bližini izstopa iz vlaka vedno nova množica ljudi, ki se razgubi tiho po raznih vzpetinah, za balvane, na neštevilne razgledne točke, kjer mirno uživa pred seboj razgrnjeno ledeniško panoramo.

Tudi v bližino najinega samotnega šotora tam gori so prišle skupine izletnikov, po trideset, petdeset skupaj. Bile so skupine otrok, dijakov, meščanov raznih vrst, delavcev in tako imenovanih »boljših« slojev. Toda v enem so bili vsi enaki: v tihem vedenju in v enaki sposobnosti izkoristiti bivanje v gorski prirodi.

V nekaj tednih, odkar sem se vrnil izpod vladarja evropskih gora sem bil zopet dvakrat v naših gorah. Za dva tisoč metrov so nižje in ledenikov nimajo. Toda pestrost gorskih oblik, lepota naših gorskih gozdov in flore, mnogo večja samota in romantika sta taka, da so po svoji lepoti enake najvišjemu gorovju Evrope. Bilo je na Plan Prazu, enem od najkrasnejših razgledišč nad Chamonixom. Mont Blanc in vsi njegovi sosedi so bleščali v ledenem ornatu, ko me je družba uglednih tujcev ustavila in vprašala, od kod sem. In ko sem omenil, da sem iz Slovenije, je ena od dam, ki je gotovo bila nekoč v naših gorah, vzkliknila: »Ah, slovenske gore!« in to vpričo vseh bleščečih Chamoniških Aiguilles!

Če morejo tiste gore tam vplivati na sto in stotisoče obiskovalcev tako dobro, so naše gore prav tako sposobne, da vzgajajo in osrečujejo naše množice! Naše matere so rodile premnogozornih ljudi. Vsi zgodovinski dogodki so pokazali, da naš človek ne zaostaja za drugimi prebivalci našega planeta. Torej je vreden in sposoben, da se prepusti najglobljemu vplivu in užitkom nenavadno lepe in bogate narave svoje domovine. Morda je pri mnogih starejših ljudeh prepozno, da bi jih prevzgojili, toda prihodnost pripada mladini! Zato je dolžnost vsakogar, da njej posveti vso pažnost in skrb in jo pridobi za srečnejše in boljše življenje.